

stichting Tilburgse Taol

Website over de Tilburgse taal en cultuur

HOME
TEKSTEN
AUTEURS
BRABANTS
AUDIO
SPECIAAL
KUNST
FOTO

Het integrale juryrapport

Johan Biemans wint De Vergulde Klomp

Onder auspiciën van de Stichting Tilburgse Taol wordt aan het eind van een jaar de Brabantse Dialectprijs De Vergulde Klomp uitgereikt. Op zaterdagavond 27 december viel deze eer te beurt aan Johan Biemans uit Bergeijk. Hieronder staat het juryrapport zoals dat tijdens de uitreiking werd voorgelezen door Paul Spapens, voorzitter van de jury en voorzitter van de Stichting Tilburgse Taol.

Juryrapport Johan Biemans

Het is vandaag 27 december. Dat betekent dat we nog 4 dagen te gaan hebben of het Jaar van het Religieus Erfgoed zit er op. Een nieuw 'jaar' is op 1 november in het bijzijn van koningin Beatrix geopend: het Jaar van de Tradities. Ik verwacht dat dit onderwerp ook velen zal inspireren, maar het zal moeilijk worden het succes van het Jaar van het Religieus Erfgoed te evenaren. Tientallen boeken en artikelen zijn gepubliceerd, tientallen projecten zijn gerealiseerd. Het succes was zó groot, dat de provincie inderhaast de totale subsidiepot extra vulde met een flink bedrag. Een zelden vertoond verschijnsel.

En nu staan we dus aan de vooravond van het Jaar van het Religieus Erfgoed. Juist op dit moment huldigen we Johan Biemans voor zijn bijdragen aan het Brabants dialect en de Brabantse volkscultuur. Deze twee vormen een onlosmakelijke twee-eenheid. Elke cultuur wordt gedragen door een taal. Zonder Franse taal, geen Franse cultuur, zonder Nederlandse

taal, geen Nederlandse cultuur en zonder Brabantse volkstaal, geen Brabantse volkscultuur. Waarbij ik er voor de duidelijkheid op wil wijzen dat ‘cultuur’ staat voor ‘beschaving’. Volkscultuur betekent dus letterlijk de ‘beschaving van een volk’. Het grootste deel van het gigantische oeuvre van Johan Biemans is een combinatie van beide, van volkstaal en volkscultuur. Dat maakt de bijdrage aan taal en cultuur van Brabant door Johan Biemans tot iets zeer bijzonders.

In gezelschap van zijn vrouw Jopie heeft Johan Biemans de Brabantse Dialectprijs De Vergulde Klomp ontvangen.

In het werk van Johan Biemans steekt steeds het religieus erfgoed de kop op. Dat is een constante in zijn publicaties, waarvan het eerste verscheen op 27 februari 1953 in de St. Jansklokken. Dit was het officieel orgaan van het bisdom Den Bosch, de voorloper van het huidige Bisdomblad. Het gedicht dat Johan Biemans daarin publiceerde had als titel ‘De Vastenpreek van Elzendonk’. St. Jansklokken, vastenpreek – toen waren dat nog manifeste onderdelen van het Rijke Roomsche Leven. Nu kijken we daar op terug, herinneren we ons dat als religieus erfgoed. Omdat religieus erfgoed vanaf het prille begin tot op de dag van vandaag zo’n prominente rol speelt in het werk van Johan Biemans, is het een opvallende toevalligheid dat de prijsuitreiking juist nu plaatsvindt aan het eind van het Jaar van het Religieus Erfgoed.

Ik zou de Brabantse dialectprijs 2008 voor Johan Biemans een kroon op het Jaar van het Religieus Erfgoed willen noemen omdat hij zich al sinds 1953 sterk maakt voor het immaterieel religieus erfgoed. Religieus Erfgoed zien we vaak alleen letterlijk staan in de vorm van kapellen, kerken, kloosters en kruizen. Maar het materiële is gebouwd op een fundament van het immateriële. Als de kennis en het gevoel van het immateriële ontbreken of niet meer bekend zijn, kun je het materiële zo omduwen. In deze context is de waarde van het werk van Johan Biemans voor het immaterieel religieus erfgoed van Noord-Brabant niet te

onderschatten. Het wordt belangrijker naarmate er minder mensen zijn die er weet van hebben. Over een paar jaar dus niemand meer en dan zal Johan Biemans voortleven als een van de te raadplegen bronnen die je niet mag missen.

Toen de jury unaniem besloot om de Brabantse Dialectprijs De Vergulde Klomp 2008 aan Johan Biemans toe te kennen, lagen daar uiteraard veel bredere motieven aan ten grondslag dan louter het religieus erfgoed en de gelukkige combinatie van volkstaal en volkscultuur. Belangrijk in de overwegingen was dat Johan Biemans in nog een andere, kenmerkende Brabantse traditie staat. De traditie van de stukskes voordragen. Deze traditie staat net zozeer voor de Brabantse identiteit als het religieus erfgoed. Als vanzelfsprekend komt daarin de twee-eenheid dialect en volkscultuur bovendrijven. De Brabantse Dialectprijs 2008 gaat dus naar een Brabander, een Kempenaar, die veel betekent voor de Brabantse identiteit, daar als het ware een verpersoonlijking van is.

Stukskes voordragen stamt uit de tijd toen Johan Biemans nog jong was. Hij is geboren in 1933 in Bergeijk als oudste van negen kinderen van een tuinman bij de ursulinnen en naderhand bij de paters assumptionisten. Johan Biemans zou zich kwassie kunnen verspreken met 'paters consumptionisten'. Dat past precies in de traditie van stukskes voordragen. Het is een vorm van volkscultuur uit de tijd dat de mens zich nog zelf moest vermaken op bruiloften, partijen, zilveren priesterfeesten en gouden kloosterfeesten. Bij deze gelegenheden werden gelegenheidsgedichten geschreven, liedjes, sketches, noem maar op. Er zijn er nog vele honderden van bekend. Kenmerkend aan deze stukskes was dat ze altijd werden gebracht in een mengvorm van Nederlands en dialect en dat ze altijd doordrenkt waren van een goedmoedige humor. Een humor die niet meer van deze tijd is, maar die Noord-Brabanders wel herkennen als een deel van hun eigenheid. Johan Biemans heeft niet alleen altijd in deze traditie gestaan, hij is er zijn carrière mee begonnen. Tot op de dag van vandaag houdt hij het vol op een hoog niveau. Door de Brabantse Dialectprijs 2008 aan Johan Biemans toe te kennen, vraagt de jury impliciet aandacht voor het behoud van deze volkscultuur.

De eerste schrijfsels van Johan Biemans die er toe deden waren zijn opstellen op de lagere school. Die waren van een dusdanig niveau, dat ze opvielen. Het is een aardig historisch feitje dat de bevrijding van het Duitse juk zijn ontwikkeling op een bijzondere manier stimuleerde. Zijn vader ruilde tegen de Engelsen een buil tomaten tegen een typemachine, een oorlogsbuit van de Tommy's. De onmiskenbare hang van Johan Biemans aan het verleden wordt gekenmerkt door het feit dat hij deze typemachine, een bonk ijzer met toetsen en bellen, nog steeds als een kleinood heeft bewaard.

Hij was misdienaar – kende dus geen plankenkoorts. Hij kreeg een late roeping en ging naar het seminarie, zonder dit af te maken. Daar genoot hij wel de beste gymnasiale opleiding die men zich denken kan. Vervolgens studeerde hij filosofie en sociale pedagogiek. Van 1958 tot 1993 was hij directeur van de Stichting Gemeenschapswerk Bergeijk. Hij is conservator van het Eicha Museum Bergeijk. In dit museum worden oudheidkundige vondsten uit de Kempen tentoongesteld. Van 1976 tot en met 1983 was hij onder meer voorzitter van de commissie Brabants Streekeigen van de Culturele Raad Noord-Brabant.

Vanaf 1979 tot en met 1982 schreef en vertelde hij 150 verhalen voor Omroep Brabant in het wekelijkse programma 'Bij wijze van spreek'. Een aantal van deze verhalen werd gebundeld in een aantal boeken onder de titel 'Over bij wijze van spreek gesproken'. Sinds 2000 is hij redacteur voor de Kempen van het 'Brabants Uurke' – tegenwoordig heet dat programma 'Brabant Leeft!'.

Als de jury goed heeft geteld, publiceerde Johan Biemans sinds 1953 314 gedichten, verhalen, artikelen en liedjes, waarvan een groot aantal in de volkstaal van zijn geboortestreek, de Kempen. In het begin wilde hij nog wel eens een pseudoniem gebruiken, zoals B. van den Berkt, Pirke en Jo Kempeniers. Zijn bijdragen verschenen in regionale blaadjes, maar ook in het Eindhovens Dagblad en in provinciale publicaties. Dat eerste jaar 1953 alleen al kon hij 15 publicaties op zijn conto schrijven. In 1966 verscheen er voor de eerste keer iets van zijn hand over de Drie Koningen, een fenomeen waarvoor Johan Biemans tot op de dag van vandaag een grote belangstelling aan de dag heeft gelegd. Wat dat betreft is het interessant om op te merken dat in de top 100 van belangrijkste Nederlandse tradities, het Drie Koningenzingen op de zeventiende plaats staat. Deze top 100 werd bekend gemaakt bij het begin van het Jaar van de Tradities. In 1968 verscheen het eerste van een lange reeks heemkundige artikelen. Met name genoemd moet worden zijn onderzoek naar de gevolgen van de luchtoorlog voor de Kempen. Dat leverde veel verhalen op. Vanaf 1977 ging hij zich concentreren op het schrijven van Brabantse volksverhalen en het schrijven over de Brabantse cultuur en oudheid.

Los van de eerder genoemde ruim 300 andere publicaties, publiceerde Johan Biemans 21 boeken. Voor het grootste gedeelte zijn dat boeken over historische onderwerpen, maar er zitten ook titels bij als 'Brabantse Humor op Klompen'. Dat brengt me terug bij het begin van dit juryrapport, namelijk de voor Johan Biemans kenmerkende combinatie tussen dialect en volkscultuur. Een twee-eenheid die ook is te beluisteren op de tien cd's waaraan hij heeft meegewerkt. De favoriete cd van de jury is 'Brabantse kolderliekes' waarop op een geweldige manier Johan Biemans is te beluisteren. Met deze liekes en met zijn sterke verhalen treedt hij veel op.

Onderaan dit juryrapport, deze bloemlezing over leven en werk van Johan Biemans, kan worden gezet: 'Tot zover...' Want Johan Biemans uit Bergeijk mag dan wel 75 jaar zijn, hij is nog volop bezig met nieuw werk. De jury van de Brabantse Dialectprijs De Vergulde Klomp wenst hem en de liefhebbers van het Brabants dialect en volkscultuur toe, dat hij daar nog vele jaren mee kan doorgaan. Door de Brabantse dialectprijs 2008 toe te kennen aan Johan Biemans, eert de jury een grootmeester in het kleine.

Paul Spapens, voorzitter jury Brabantse Dialectprijs De Vergulde Klomp en voorzitter Stichting Tilburgse Taol

Moergestel, 27 december 2008.